בפקודיך אשתעשע

נידונים מרתקים בהלכה והנהגה על סדר הפרשה

אין לסמוך על הדברים להלכה, הנידונים נכתבים לעורר לב המעיין בלבד

וישלח

גליון נא (שנה ב)

נכתב לע"נ אמו"ר

הגאון רבי מנחם אריה ב"ר חיים יוסף זצוק"ל

נלב"ע בשמחת תורה תשפ"ו

לקבלת הגיליון בדוא"ל, ולהערות והארות:

pikodic@gmail.com

"עם לבן גרתי" (לב, לה)

דבר אחר: גרתי בגימטריה תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי (רש"י)

איך אפשר לכבד הורים הנמצאים בארץ אויב?

כמעט עשרים וארבע שעות היה 'קבור' מאחורי שקי סמרטוטים במעמקי באגז' הרכב הקופצני המקרטע, כשנשמתו נעצרת בחרדה בכל עצירה פתאומית. אילולא פרקי התהילים שאמר ללא הרף, ואמונתו האיתנה - הרי שעלול היה לאבד את שפיות דעתו...

הישועה הגיעה באופן פתאומי - בבת אחת נפתח הבאגז'. עיניו בקושי התרגלו לאור השמש. מחמוד מבריח הגבולות האגדי הושיט לו יד וסייע לו להיחלץ מהמקום הצפוף. "חַבִּיבִּי, זהו זה, יצאנו מגבולות איראן! אנחנו עכשיו במדינת אזרבייג'ן", אמר מחמוד תוך שהוא פונה לרכבו לעשות דרכו חזרה, מותיר את מרדכי לבדו בשממה. בחור צעיר בארץ זרה ולא מוכרת. לבד אך חופשי!

בדרך לא דרך, ולאחר תלאות מרובות, הגיע לארץ ישראל. ההתרגשות היתה עצומה כשזכה לחונן את עפרה. בעקשנות נלחם על יהדותו, ולא הלך שבי אחר פיתויי פקידי הסוכנות, שניסו לשדלו ללכת אחריהם לקיבוץ.

נפשו משתוקקת ללימוד התורה - הרי עבורה עשה את הדרך המייגעת, וחלילה לו מלוותר על חלומו הגדול. בירושלים מצא את אשר איוותה נפשו - ישיבה מצוינת שהסכימה לקלוט אותו, למרות פערי הידיעות, ולמרות שבקושי הצליח ללמוד באיראן. אצל ראש הישיבה מצא אוזן קשבת, באשר ליבו וביתו היו פתוחים בפניו בכל עת מצוא. נפשו נקשרה ברבו.

באחד הימים שם לב ראש הישיבה שדבר מה מעיק על תלמידו האהוב. הזמינו לביתו ובירר בעדינות: "מה לך מרדכי בני, שפניך נראים טרודים בזמן האחרון?"

מרדכי כמו המתין שמישהו ישאל להרגשתו, ושפך את ליבו וסיפר שמעת עלותו ארצה התחזק מאד בקיום המצוות בדקדוק, אך יש **מצווה אחת** שליבו דואב עליה שהוא זנח אותה באיראן - ואין בידו להמשיך לקיימה בארץ ישראל...

הוריו היקרים והתמימים נשארו בארץ אויב - איראן, מבלי יכולת לצאת ממנה. כשהיה לידם הרבה לכבדם, אך כאן אינו מכבדם. ועל זה דואב ליבו שאינו מקיים מצוות כיבוד אב ואם!

ראש הישיבה התרגש מטוהר ליבו של תלמידו שמצטער ומוטרד בגלל אי קיום מצווה. "דע לך", אמר למרדכי, "גם כעת אתה מקיים מצוות כיבוד אב ואם - בעצם כך שאתה **מצפה ומייחל** לכבדם!"

מרדכי ביקש יותר הסבר: **איך יתכן שאני מקיים מצוות כיבוד הורים - רק ע"י הציפייה לקיים את המצווה?**

"בדיוק יש בידי את הספר 'תורת משה' לרבינו **החתם סופר**", ענה ראש הישיבה, "שם, בפרשת וישלח כתב יסוד נפלא":

יעקב אבינו אומר עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי. ויש להבין, הרי יש מצווה אחת אותה הוא **לא קיים** בביתו של לבן - מצוות **כיבוד הורים**. וא"כ איך אמר יעקב שקיים את כל התרי"ג מצוות?

ביאר החתם סופר, וז"ל: "פירש"י ותרי"ג מצות **שמרתי**. נראה דבדיוק אמר תרי"ג מצות שמרתי, שאם אמנם קיים הכל, לכל הפחות מצות כיבוד אב ואם לא היה מקיים? מכל מקום היה **עומד ומצפה מתי תבוא לידו ואוכל לקיימו**. שמרתי דוגמת "ואביו שמר את הדבר". והודיע אותו בזה שעיכובו אצל לבן היה קשה עליו, ומאז **נכספה נפשו** לבית אבותיו וחישב לעשות מצוה ונאנס בידו ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב **כאלו עשאה** (ברכות ו, א) (ויעקב בדעתו סבר שאונס גמור הוא).

"הנה כי כן, אף אתה מרדכי יקירי", סיים ראש הישיבה את דבריו, "כיון שהנך **שומר מצפה ומייחל לקיים את מצוות כיבוד אב ואם**, נחשב אתה כאילו עשיתה בהידור רב!"

"ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות" (לג, יז)

האם מיד במוצאי יוכ"פ יש עניין לבנות דווקא סוכה, או שאפשר גם להכין ארבעת המינים?

עדיין לא חלפה מחצית השעה מצאת יום הכיפורים הקדוש, וכבר נשמעים הדי הפטישים וקול גרירת עצים מכל פינה ברחבי המושב. עם ישראל קדושים בני קדושים יוצאים ממצווה למצווה, וממהרים לבנות את הסוכה.

בעוד כולם עסוקים בבניית הסוכות, ניתן להבחין בר' זלמן-קלמן שנחפז כנער צעיר לחצר ביתו. כל כך נחפז הוא שאפילו את הקיטל אינו מוריד... כבר מטפס על סולם טלסקופי גבוה, כשבידו מזמרה גוזם בזהירות לולבים למכביר. לאחר מכן גורר את הסולם הנמוך יותר לקצה השני של חצרו, שם תולש בעדינות את האתרוגים היפים שגידל במסירות במשך כל ימות השנה. בקצה האחר של החצר ממתין לו

בסבלנות שיח ההדסים. לא רחוק ממנו, ליד הגדר בסמוך לערוץ נחל קטן, צומח עץ ערבה מגודל. כולם זוכים הערב לטיפולו המסור של בעל החצר.

כשמסיים את מלאכת הגיזום והתלישה, מניח הכל על השולחן הגדול שבחזית ביתו תחת פנס הרחוב, ויושב לברור לעצמו את ארבעת המינים המהודרים ביותר.

שכנו שעובר במקום מתעניין בסקרנות: מה לך ר' זלמן-קלמן להתעסק כעת בארבעת המינים? היה גם אתה כמו כולם - ההולכים מחיל אל חיל, כפי שכתב הרמ"א (או"ח סי' תרכ"ד ס"ה) "והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום כיפור בעשיית הסוכה כדי לצאת **ממצוה אל מצווה**".

זלמן-קלמן אינו נשאר חייב ומשיב בסברה הגיונית: מי יימר שרבינו הרמ"א נתכוון דווקא לעשיית סוכה, שמא הרמ"א הביא את עשיית הסוכה במוצאי יוכ"פ - רק כדוגמה למצווה. ואם כן אין עניין דווקא לבנות סוכה, וגם אם מתעסקים בהכנת ארבעת המינים - גם זה בגדר של יוצאים ממצווה למצווה?!

בעוד הם מתדיינים בדברי הרמ"א, עברה בסמוך חבורה של יהודים בדרכם למצוות קידוש הלבנה. ביניהם תלמיד חכם מופלג שכל רז לא אניס ליה. ביראת כבוד עצרו לרגע את הת"ח ושאלו: **האם יש עניין לדקדק לבנות במוצאי יום הכיפורים דווקא את הסוכה, או שהכנת ארבעת המינים גם טובה?**

התלמיד חכם הממהר למצוות קידוש לבנה מבטיח לעבור במקום שוב לאחר שיסיימו. ואכן, דקות לאחר שנשמעה שירת הקהל "טובים מאורות" - שוב מופיע הת"ח בחצר ביתו של זלמן-קלמן, מתפעל מיבול האתרוגים והלולבים הנאה, ותוך כדי שהוא בוחן אתרוג יפה, מסביר ברהיטות את דברי הרמ"א:

את מקור דבריו של הרמ"א שיש לדקדק לעסוק במצוות סוכה במוצאי יו"כ, מסמיך הגאון החיד"א בספרו "ברכי יוסף" על הפסוק בפרשת וישלח: "וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע **סכותה**". מכאן רמז לכך שמיד לאחר שעוסקים במצוות שעיר המשתלח - מיד עוסקים במצוות סוכה.

וכעי"ז כתב באריכות בספר **קב הישר** (פרק צ"ה) ומפני חביבות דבריו נעתיק לשונו: "ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות". מנהגן של ישראל תורה היא מה שאנו נוהגים בבואינו לבתינו תיכף אחר יציאתנו מבית הכנסת אחר יום כיפור אנו עוסקין במצות סוכה, דוקא תיכף ומיד, מצאתי טעם הגון בדרשות של **הרב שלמה מולכו ז"ל** שכתב טעם הגון למה ישראל עוסקים דוקא במצוה זו תיכף אחר יום כיפור ולא במצוה אחרת, ופירש הרב הנ"ל דהענין הוא כך:

"לפי שצוה הקב"ה ליקח שני שעירים ביום הכיפורים שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל. והכהן הגדול היה מתוודה על השעיר ששלח לעזאזל את כל עונותם ופשעיהם, כמש"ה "ונשא השעיר עליו את כל עונותם", ובזה היה כפרה גדולה לישראל, **וכמעשה שארעו לאבותינו ירשו הבנים כנגדן איזה מצוה**, כי האבות הקדושים היו סימן לבניהם ומה כתיב למעלה מהענין "וישב עשו לדרכו שעירה", ואח"כ כתיב "ויעקב נסע סכותה", ובאה תורה לרמוז מאחר שעשו הוא היה איש שעיר, נסע לדרכו לשעיר ליטול חלקו מקרבן השעיר שנשלח לעזאזל - **אנו עוסקים במצות סוכה דוקא ולא בשום מצוה אחרת**". ודברי פי חכם חן. עכ"ד קב הישר.

מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל נשאל דלכאורה משמע שגם יעקב הלך ממצווה למצווה, ואיזו מצווה קיים בכך שנפרד מעשו? והשיב שעצם כך שגמר להשלים עם עשו היווה מצווה! (דעת נוטה).

מ"מ נמצאנו למדים ששכנו של ר' זלמן-קלמן צודק, ואכן העניין לעסוק במצווה מיד לאחר יום הכיפורים, הוא למצוות סוכה בלבד.

"ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין" (לה, יח)

"בן אוני - בן צערי" (רש"י)

מה משמעות השם "שמחה בונם"?

גם שלג בגובה חצי מטר לא הרתיע אותו. משעה שיצא לדרך הארוכה לעיירה הפולנית "פשיסחא", עמדו מול עיניו רק דמעותיה של רעייתו. כשהגיע לקברו של הצדיק נאלץ לבוסס את מגפיו בשלג גבוה במיוחד. ביד אחת האיר את החשיכה בפנס, וביד השניה, בעזרת ענף, פינה את השלג, עד שהתגלה גרם מדרגות אהל הציון.

על ציון הצדיק ביקש והתחנן בלב נשבר, שהצדיק יפעל ישועות אצל יושב מרומים, ויחון אותם בבן לאחר עשרות שנות עקרות. כשסיים את תפילתו הנרגשת הבטיח שאם יזכה להכניס בן בבריתו של אברהם אבינו - **יקרא את שמו על שם הצדיק הקבור פה "שמחה בונם"**.

בלב קל יצא לביתו בארץ ישראל. שנה לאחר מכן זכה לאחוז בידיו את בנו הבכור!

לקראת שמחת ברית המילה, ברור היה להורים המאושרים איך יקראו לתינוק! על שם הצדיק "שמחה בונם".

אך לפתע נזכר האב במשהו חשוב, ולא ידע את נפשו ממבוכה: הרי אביו נקרא "בונם", וחמיו נקרא "שמחה". שניהם בחיים, ויאריכו ימים ושנים. שניהם יוצאי ארצות אשכנז - בהן לא נהוג לקרוא לנכד על שם סבו החי. וא"כ הכיצד יקרא לבנו בשמם... מאידך הרי התחייב לקרוא על שם הצדיק?

השכן בקומה הוא דיין חשוב אשר מומחיותו בטיב גיטין וקידושין, ומסתבר שבקי גם בכינויים ושמות. אולי הוא ידע מה לעשות...

הדיין פתח את הדלת, והופתע לראות את אבי הבן בערב הברית, כשארשת פניו נבוכה. מששמע את ה"בעיה", חייך חיוך רחב ואמר: אין שום בעיה! תקרא את הרך הנימול על שם הצדיק רבי שמחה בונם מפשיסחא, ויקרא שמו של בנך: בנימין!

האב המופתע ממש לא הבין: הרי לצדיק קוראים "שמחה בונם", **ומה קשור כאן השם בנימין?**

הדיין מזמין את האב הטרי להיכנס ולשבת. על השולחן מניח כרך כבד בלוי משימוש של שולחן ערוך אבן העזר, ומדפדף ל'בית שמואל' הלכות שמות (אות ב). וכך כתב רבינו הבית שמואל:

"**שם בונם הוא נקרא על שם בנימין**, והוא נקרא על שם 'בן אוני', לכן קורין אותו שמחה".

ביאור הדברים, שצירוף השם שמחה בונם, הוא מחמת שבונם נקרא על שם בנימין שהוא בן אוני, אך כיון שבן אוני הוא לשון של צער ואבל - הוסיפו לו גם את מילת שמחה, וכך נוצר השם "שמחה בונם" על שם בנימין!

להמשך הוצאת והפצת העלון אנו זקוקים לעזרתכם.
ניתן לתרום בנדרים פלוס בחיפוש: מחזיקי תורה רמת בית שמש, ושם עלון בפקודיך אשתעשע, ולקבל קבלה עם סעיף 46
ניתן להנציח לרפואה והצלחה או לע"נ|לתרומות והנצחות ניתן לפנות לטל': 03-5348266

אות לאות עימוד והו"ל: 0548572182